

Fotograafia Kompositsioon

Urmas Tartes

Urmas.Tartes@hotmail.ee
PK 1154
2,0 EAP
L 10 P 10

© Urmas Tartes 2013

1

Kompositsioon

PILDISTAMINE.

KAAMERA ASUKOHA VALIKUST.

Enamasti arvatakse, et pildistamine on väga lihtne, kui on teada, mida pildistada. Muudkui suuname kaamera objektiivi pildistatava objekti suunas, teravustame, säritleme ja objekt ongi jäädvustatud. Tõeliselt ongi see nii — me saamegi pildi! Kuid vaadeldes samast objektist kahe erineva isiku poolt tehtud pilte, näeme, et ühel on sama objekt hulga plastilisemalt, elavamalt ja iseloomustavamalt edasi antud kui teisel. Millest on see tingitud? See on tingitud mitmesuguseist asjaoludest, peamiselt aga kaamera asukoha valikust.

Kalamees, 1940

2

Kompositsioon

Ideede väljendamine

- Iga foto taga on idee, eesmärk edastada sõnumit
- Sõnum ei jõua kohale, kui fotograaf ei tee kõigepealt endale selgeks, miks ta seda pilti teeb

3

Kompositsioon

Pildilise informatsiooni grammatika ja lauseehitus

- Visuaalsel "keelel" on selgelt eristatav struktuur, mis on analoogne verbaalse keelega.
- **Visuaalse keele grammatikat ja süntaksi nimetatakse kompositsiooniks.**

© Urmas Tartu 2013

4

Kompositsioon

Pildilise informatsiooni grammatika ja lauseehitus

- Kompositsioon on teadliku süsteemi alusel paigutatud visuaalsete elementide kasutamine sõnumi edastamiseks.
- On hea, kui kompositsiooni mõistavad nii tegijad kui ka vaatajad.
- "WOW" faktor ehk lumm - alateadvus

5

Kompositsioon

Pildi grammatika

- Kompositsiooni reeglid pole reeglid vaid pigem juhised.
- Kui mingi kompositsiooni reegel takistab sõnumi edastamist, siis tuleb reegleid rikkuda.
- Kompositsiooni on võimalik õppida nagu iga teist keelt.

6

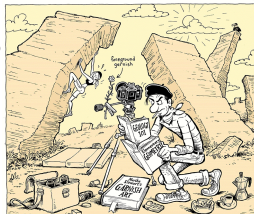
Kompositsioon

Pildi grammatika

■ Pilt mõeldakse valmis enne pildistamist

■ Kuidas mõelda?

- Miks ma seda pilti teen?
- Mida jätta või eemaldada?
- Kas võttenurk sobib?
- Kas valgus sobib?
- Kas tehnika sobib?
  - Objektiiv
  - ISO
  - Statiiv jne.
- Kes on mu vaataja?
- ...

© Urmas Tartes 2013

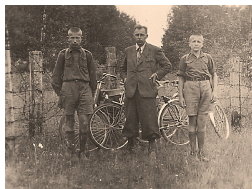
7

Kompositsioon

Objektid ja motiivid

■ Mis objektid on pildil (denotatsioon)?

- Kogu pildi väli tuleb läbi analüüsida
- Mis on suurelt, mis väikeselt
- Mis on objektide omavaheline suhe, asend
- ...

Juhan, Gustav ja Herra Vihaste 1938 matkal.

8

Kompositsioon

Objektid ja motiivid

■ Mis motiive objektid kannavad (konnotatsioon)?

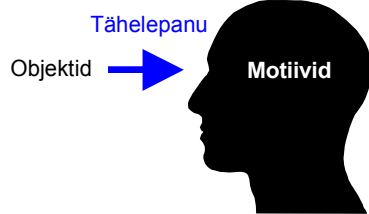
- mo.tiiv <20:-tiivi, -.tiivi> ajend, põhis, (liikumapanev) põhjus; kirjandus-, kunsti- v heliteose ainestiku v vormistruktuuri koostisosa. ■ Armukadedus kuriteo motiivina. Kindakirja motiivid. Lembe motiiv, logdus motiiv, ränd motiiv, juht motiiv, kõrval motiiv, pea motiiv (OS)

Motiivid on pildi sisu toetavad elemendid, mis elavad pildistaja peas ja ärkavad pildi kaudu uuele elule vaataja peas. Motiividel põhineb pildi räägitav lugu. Motiivid saavad alguse pildiv graafilisest kujutisest ning täienevad vaataja mälu ja kogemuse läbi. Üks motiiv võib tugineda ühele, aga ka mitmele objektile. Samuti võib üks objekt kanda pildil mitut motiivi. Ja mis veel üllatuslikum – mõni motiiv suudab pildil olla isegi ilma objektita, mis selle motiivi loob! (Ader ja Tartes)

9

Kompositsioon

Motiivid tekivad peas

© Urmas Tartes 2013

10

Kompositsioon

Objektid ja motiivid

Perception & Imaging, Richard D. Zakia, Focal Press, 2002.

11

Kompositsioon

Objektid ja motiivid

- Kirjeldame fotol olevad objektid
- Nimetame motive, mis pilti vaadates meile pähe tulevad
- Ühendame erinevaid motive suuremate kategooriate alla - lugu

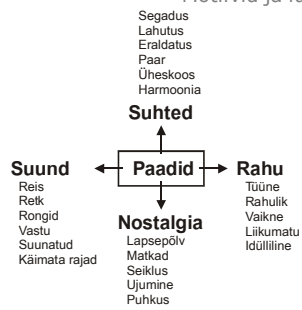

Eventide, Tom McCartney

12

Kompositsioon

Motiivid ja lugu

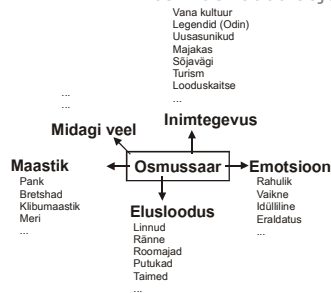

Everett, Tom McCartney © Unmas Tartu 2013

13

Kompositsioon

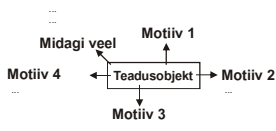
Motiivide kaudu objektideni

14

Kompositsioon

Motiivide kaudu teadusobjekti pildini

Earthrise, NASA

15

Kompositsioon

Mida ja millega pildistame

- Enne pikemale reisile asumist peab fotograaf marsruudi hästi läbi mõtlema, tutvuma käsiraamatute ja entsüklopeediate kaudu maakohaga, tundma õppima selle karakterseid iseärasusi, vestlema seal käinud seltsimeestega ja selle järgi kindlaks määrama pildistamisplaani

■ Nõukogude fotohuviline pildistab reisil viibides:

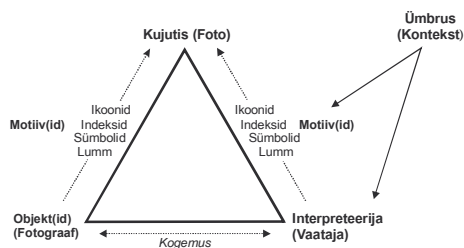
- looduse rikkusi ja selle käsutamist inimese poolt;
- rajooni elu, selle majandust, neid muutusi, mida rajooni ellu toob sotsialistlik ehitustegevus;
- žanrilised teemad;
- võib soovitada samuti pildistada kõike seda, mis on seotud rahvusliku kultuuriga ja rahvakunstiga: tantse, kunstilist tikandit, riideid, punumistöid, puu- ja luu-nikerdusi, iseloomulikke muusikariistu, rõivastust, nõusid jne.;
- vana-aja mälestusmärke

V. Mikulin, 1952. Fotograafia 25 õppetundi

© Ühissai Tartu 2013

16

Kompositsioon

Charles Peirce triaad
(AA ja UT: täiendustega)

17

Kompositsioon

Peirce triaad ja motiivid

■ Ikoonid - objekt kui asi ise

- Lill on fotol kui lill
- inimene on fotol kui inimene
- jne.

■ Indeksid - kaudne viide objektile

- vari
- jäljed teel
- jne.

■ Sümbolid (semiootiline tähendus)

- Asja asemel tootjafirma logo
- madu kui ohu sümbol
- jne.

■ Lumm

- Mõtteinstinktid (alateadvuse motiivid)

18

Kompositsioon

Lumm ja õud

■ Lumm

- Alateadvuses tekkivad motiivid - mõtteinstinktid
- Tekib hetkega
- Väljendub emotsioonides
- Evolutsiooniline, kaasa sündinud võime/omadus
- ...

■ Õud?

- Lummaga seotud sümbolite kadumine?
- Ebakindlus
- ...

© Urmas Tartes 2013

19

Kompositsioon

Ümbrus (kontekst)

■ Motiivid sõltuvad ka ümbrusest

- Seos piltide kõrval asuvate asjadega (ka piltidega)
- Seos pildistaja eelmiste töödega
- Seos analüüsija taustaga, meeleoluga
- Teiste meelte sisend

■ Pildil võib olla erinevaid tähendusi

- Erinev kontekst
- Erinev allkiri (rõhutab teatud motiive)
- Erinev vaataja (meeleolu, kogemus, taustateadmised, jms.)
- Teiste meelte sisend

20

Kompositsioon

Motiiv ja väärmotiiv

■ Motiivid

- Studium ja punctum (Barthes)
- Ühe motiiviga pildid
- Mitme motiiviga pildid
- ...

■ Väärmotiiv(id)

- Pildi sõnumit segavad pildielemendid
- Tekitab pildis asjatut segadust
- On peamotiivi(de) sõnumiga (arusaamatus) vastuolus
- Vale kontekst tekitab väärmotiivi
- ...

21

Kompositsioon

Motiivid ja lugu

■ Elutee lugu

- Ikoonid: Kaks paati kõrvuti rannas, vaikne veepind, aerud ja purjed on puudu
- Indeksid: õhtu, teekond
- Sümbolid: elutee, eluõhtu

■ Kokkusaamise lugu

- Ikoonid: Kaks paati kõrvuti rannas, vaikne veepind, aerud ja purjed on puudu
- Indeksid: teekond
- Sümbolid: üheskoos, abielurand

■ ...lugu

- Ikoonid: Kaks paati kõrvuti rannas, vaikne veepind, aerud ja purjed on puudu
- Indeksid: ...
- Sümbolid: ...

■ Lumm

- emotsioon

Eventide. Tom McCartney

© Urmas Tartu 2013

22

Kompositsioon

Motiivide kaudu objektideni

■ Looduse lugu

- Ikoonid: Osmussaare pank, Läänemeri, lainetus, päike
- Indeksid: Põhja-Eesti klint
- Sümbolid: suurejooneline, püsiv, tugev

■ ...lugu

- Ikoonid: Osmussaare pank, Läänemeri, lainetus, päike
- Indeksid: ...
- Sümbolid: ...

23

Kompositsioon

Sisulised ja vormilised kompositsiooni elemendid

- Vormiline kompositsioon on motiive kandvate objektide paigutus kaadris
- On võimalik motiive tugevdada või vähendada
- Vormiline kompositsioon on osa sisulisest kompositsioonist - põhiliselt kaudsed ja sümbolmotiivid.

24

Kompositsioon

Sisulisi ja vormilisi kompositsiooni elemente

- Punkt, sisu, "point", põhielement(did),
- peamotiive kandvad objektid
- Joon
- Raam
- Vorm ja muster
- Valgus
- Värv
- Aeg

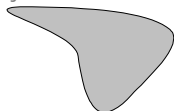
© Urmas Tartu 2013

25

Kompositsiooni elemente

"Point" ehk põhiobjekt

- Suur-väike
  - Suur - lähedal/tähtsam
  - Väike tundub kaugemal/vähem tähtis
- Kuidas kaadris paigutatud
  - Keskelt
  - Keskelt ära
  - Kas objekte on rohkem, nende omavaheline kaugus
- Mis on veel kaadris?
  - Lisaelemendid (nt. taust) toetavad/vähendavad sõnumit
- Joonte kasutamine tähelepanu juhtimiseks

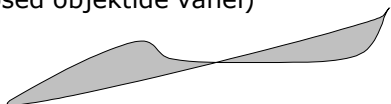

26

Kompositsiooni elemente

Jooned

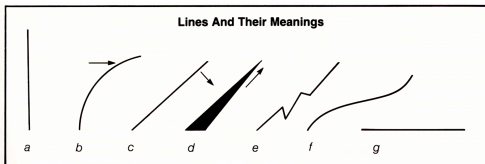
- Iseseisev sümbol
- Aitab pilku juhtida
- Psühholoogilised "jooned" (kaudsed seosed objektide vahel)

27

Kompositsiooni elemente

Jooned

A) Rahulik, jõud balansis; b) rahulik, kuid pingeline; c) ebastabiilne, midagi toimub; d) dünaamiline, liikumine; e) ebastabiilne, ärev; f) sujuv, rahulik liikumine; g) vaikelu, midagi ei juhtu

© Urmas Tartes 2013

28

Kompositsiooni elemente

Psühholoogilised jooned

29

Kompositsiooni elemente

Raam

- Kasutame esiplaani objekte teemale tähelepanu juhtimiseks
- Hoiab vaataja pilgu pildis
- Raam olgu tugev, selge kujuga
- Kui raam hakkab häirima, siis pigem ärgi teda olgu

30

Kompositsioon

Raam

Arne Ader

www.photoszone.de

Raam aitab tähelepanu juhtida.

© Urmass Tartes 2013

31

Kompositsiooni elemente

Vorm ja muster

- Objekti olemuse asemel on tähelepanu tema muudel omadustel, detailidel
- Reaalse elu ja graafilise abstraktsionismi piir
- Sümbolid hakkavad mängima

32

Kompositsiooni elemente

Vorm ja muster

33

Kompositsiooni elemente

Sobiva valguseta pole fotot

- Valguse ja varju tasakaal
- Valguse langemise suund
  - Eest
  - Tagant
  - Külje pealt
- Valguse meeleolu
- Värvustemperatuur
- Valguse lugu!

© Urmas Tartu 2013

34

Kompositsiooni elemente

Valgus

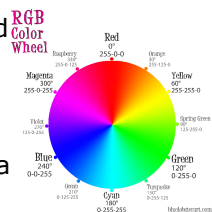

35

Kompositsiooni elemente

Värv

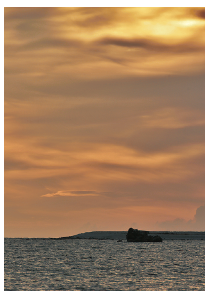
- Sobivad, täiendavad värvid
- Värvikontrast
  - Red - Cyan
  - Green - Magenta
  - Blue - Yellow
- Värvide psühholoogilised ja kultuurilised seosed
  - Kollane ja punane - päike - soojus
  - Roheline ja sinine - vesi ja taimed - rahu
  - Purpur (violetne) - kuninglik värv

36

Kompositsiooni elemente

Värv

www.loodusemees.ee © Urmas Tartes 2013

37

Kompositsiooni elemente

Aeg

■ Säriaeg

- Pikk
- Lühike

t=30

38

Kompositsiooni elemente

Aeg

t=1/3200

t=1/60

39

Kompositsioon

Pildi rütm ehk kompositsiooni vormiline pool

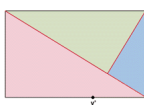
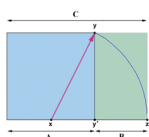
- Inimene otsib ikka tuttavaid seoseid
- Kolmandike reegel
  - Tasakaal
  - Tasakaalutus
- Kuldlõige
- Korduvad elemendid
- Uudsus, omanäolisus, stiil

© Urmas Tartes 2013

40

Kompositsioon

Kuldlõige

Võtame ruudu (sinine ruut vasakul). Jagame ruudu alumise külje pooleks. Tõmbame külje keskpunktist kaare raadiusega x-y ruudu alumise külje pikendusele z.

Nüüd saame ristküliku, millel küljed on suhtes $A/C=B/A=5:8$.

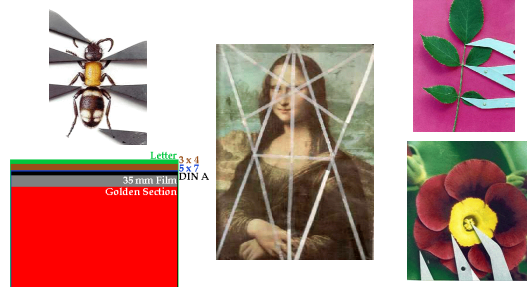
35mm kaadri külgede suhe on kuldlõikele lähedane - $24/36=5:7,5$

www.photoszone.de

41

Kompositsioon

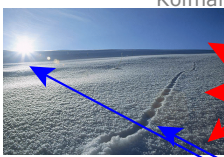
Kuldlõige meie ümber

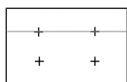
42

Kompositsioon

Kolmandike reegel

Tagaplaan
Keskplaan
Esiplaan

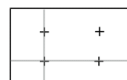

www.photzone.de

Arne Ader

Piiku juhtivad jooned

Urmas Tartes

© Urmas Tartes 2013

43

Kompositsioon

Fotograafias on reeglid rikkumiseks

A. Fletcher. The art of looking sideways.

Arne Ader

44

Kompositsiooni elemente

Värv ja vorm

Burgundia punane
Tumeroheline

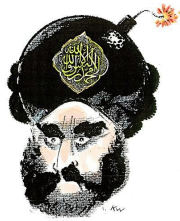

Dünaamilisus, liikumine
Modernne (kandiline)

45

Kompositsioon

Kompositsiooni elemendid

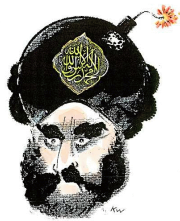

© Urmas Tartu 2013

46

Kompositsioon

Kompositsiooni elemendid

Šahada - Islami usutunnistus
(Üks islami viiest sambast) "Ei ole
jumalat peale Jumala ja Muhammad
on Jumala saadik."

Kurt Westergaard
Jyllands-Posten, 30.09.2005

47

Kompositsioon

Kompositsiooni elemendid

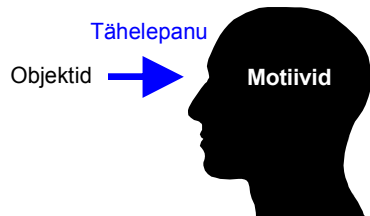
Piret Pärn, 1987

48

Kompositsioon

Motiivid ja tajus

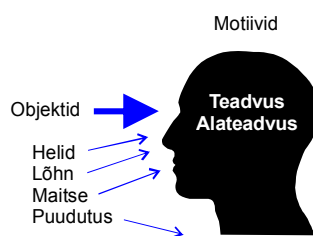

© Urmas Tartu 2013

49

Kompositsioon

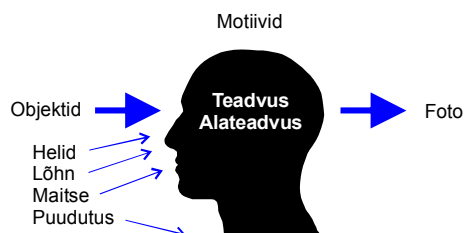
Motiivid ja tajus

50

Kompositsioon

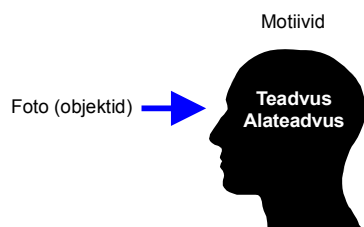
Motiivid ja tajus

51

Kompositsioon

Motiivid ja tajus

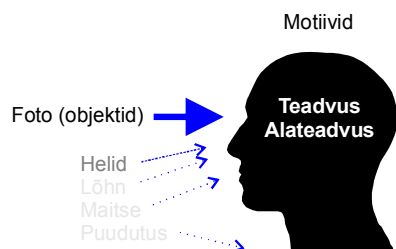

© Urmas Tartu 2013

52

Kompositsioon

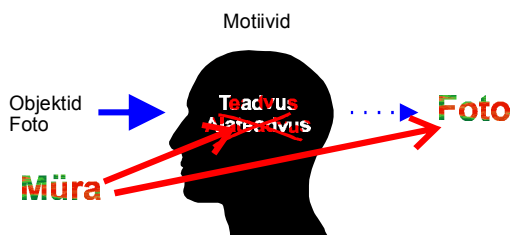
Motiivid ja tajus

53

Kompositsioon

Motiivid ja tajus

54

Kompositsioon

Kolm universaalset ja väga lihtsat põhimõtet, mida pildistamisel tuleb jälgida

- Tunne oma objekti
- Keskenda tähelepanu objektile
- Lihtsusta

Püüa pildile lugu ja lumm!

© Urmas Tartes 2013

55

Kompositsioon

Ideaalne pilt = t + T ± ü

t - teadmised (Lugu)
T - Tunded (Lumm)
ü - ümbrus (kontekst)

Maailm avardub

56

Tänan!

57

